Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2025/5143

28.10.2025

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

De rol van diensten van algemeen belang voor het concurrentievermogen, de sociale cohesie en de democratie in de Europese Unie

(initiatiefadvies)

(C/2025/5143)

Rapporteur: **Thomas KATTNIG**

Adviseurs	Barbara SAK (voor de rapporteur)
	Valeria RONZITTI (voor groep I)
Besluit van de voltallige vergadering	27.2.2025
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
Bevoegde afdeling	Afdeling Vervoer, Energie, Infrastructuur en Informatiemaatschappij
Goedkeuring door de afdeling	24.6.2025
Goedkeuring door de voltallige vergadering	16.7.2025
Zitting nr.	598
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	175/3/12

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het EESC dringt aan op meer erkenning voor de alomvattende rol van diensten van algemeen belang (DAB) binnen het Europees sociaal model en op versterking van hun potentiële impact op duurzaam concurrentievermogen, sociale, economische en territoriale cohesie en democratie.

1.2. Het EESC bepleit een alomvattende benadering van het beleid inzake diensten van algemeen belang, in tegenstelling tot de huidige sectorale aanpak van het EU-beleid, waarbij de centrale rol van moderne DAB bij het bevorderen van duurzame welvaart en concurrentievermogen wordt erkend. In dit verband dringt het EESC er bij de Commissie op aan om concreet gevolg te geven aan het rapport-Letta met een actieplan voor DAB.

1.3. De lidstaten worden verzocht universele en gelijke toegang tot betaalbare basisdiensten van hoge kwaliteit te waarborgen. Dit is een kwestie van sociale rechtvaardigheid, aangezien DAB geleverd worden tegen een prijs die niet afhangt van de koopkracht van de gebruikers. DAB en de infrastructuur die nodig is om deze diensten universeel te verlenen, spelen een cruciale rol in de economie en het welzijn van de EU: zij fungeren als pijler van het vertrouwen van de burgers in de staat en de samenleving en dragen zo bij tot de cohesie. Dit doel moet worden verwezenlijkt door hervormingen op financieel en regelgevingsgebied door te voeren. De financiering van DAB is geen consumptieve besteding, maar een investering in de toekomst. DAB hebben behoefte aan adequate en stabiele financiering, aangezien zij een belangrijke rol spelen in het cohesiebeleid en de langetermijnstrategie voor veiligheid en paraatheid.

1.4. Volgens het EESC stellen landen met een investeringsbeleid in infrastructuur en naar behoren gefinancierde servicekosten voor hoogwaardige openbare diensten hun burgers en ondernemingen in staat om minder uit te geven aan “levensonderhoud/bedrijfslasten”. Om de tevredenheid over en het vertrouwen in de democratie te vergroten, is het volgens het EESC dan ook noodzakelijk om DAB naar behoren te financieren en te verbeteren en beter af te stemmen op de behoeften van de burgers.

1.5. Bij investeringen in openbare diensten moet worden gezorgd voor een regionaal evenwicht. In die zin verdienen overheidsinvesteringen, met name in verband met het Cohesiefonds, bijzondere aandacht bij de uitvoering van begrotingsregels, die hun bijdrage aan convergentie en veerkracht op lange termijn weerspiegelen.

1.6. Bij de herziening van de Richtlijn betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten moet de hervorming vooral gericht zijn op vereenvoudiging en een duidelijke verschuiving van een louter op prijzen gebaseerde benadering naar een systeem dat gebaseerd is op een adequate prijs-kwaliteitsverhouding, terwijl tegelijkertijd sociale en duurzame criteria, gebaseerd op de relevante EU-doelstellingen, en betere toegang tot overheidsopdrachten voor kmo's worden gestimuleerd ter wille van een duurzamere en inclusievere EU-economie.

1.7. Digitale netwerken maken tegenwoordig deel uit van DAB en zijn onmisbaar voor sociale participatie en economische ontwikkeling. Conform het verslag over de staat van het digitale decennium 2025 moet de digitale overheidsinfrastructuur worden hervormd om de afhankelijkheid van dienstverleners buiten de EU te verminderen en tegelijkertijd de soevereiniteit en veiligheid van de EU te versterken, met name op het gebied van connectiviteit en openbare dienstverlening.

1.8. De universele toegankelijkheid en territoriale verankering van DAB weerspiegelen de noodzakelijke subsidiariteit van hun dienstverlening, die medezeggenschap en democratische controle door de burgers mogelijk maakt.

1.9. Het EESC pleit voor een alomvattende benadering van het beleid inzake DAB, anders dan de huidige sectoriële benadering van het EU-beleid. In deze geest roept het EESC de Commissie op om concreet gevolg te geven aan het rapport-Letta in de vorm van een actieplan voor DAB waarin de centrale rol van moderne DAB in het kader van de bevordering van duurzame welvaart en concurrentievermogen wordt erkend.

1.10. Gezien de brede rol van DAB moet een op onderzoek gebaseerde benadering op basis van goede gegevens het transversale potentieel en belang van DAB in tal van sectoren van economische activiteit beoordelen. Dit moet regelmatig worden gemonitord op basis van statistieken. Daarbij moet de nadruk worden gelegd op de cruciale structurele functie van DAB om de duurzame transities in de huidige meervoudige crisis te waarborgen.

2. **Achtergrond**

2.1. Diensten van algemeen belang (DAB), zoals gezondheidszorg, ouderenzorg en kinderopvang, onderwijs, sociale diensten, energie, water en openbaar vervoer, vormen een hoeksteen van het concurrentievermogen, het Europese sociale model en de democratische participatie in Europa. Hun belang reikt veel verder dan technische diensten: ze dienen het algemeen welzijn, bevorderen sociale inclusie, versterken het vertrouwen in overheidsinstellingen en bevorderen de paraatheid en sociale veerkracht, vooral in tijden van meervoudige crises.

2.2. De Commissie moet de centrale rol van moderne DAB erkennen in haar nieuwe plan ter bevordering van duurzame welvaart en concurrentievermogen, onder meer met het kompas voor concurrentievermogen en de Clean Industrial Deal.

2.3. DAB spelen een belangrijke rol in de Europese economie. In 2021 genereerden DAB en overheidsdiensten 3 721 miljard EUR aan toegevoegde waarde in de EU27, wat overeenkomt met 28,4 % van alle toegevoegde waarde in de EU27. Tegelijkertijd verschaften zij werk aan 31,1 % van de EU27-beroepsbevolking (65,2 miljoen mensen in de EU27) en vertegenwoordigden zij 19,7 % (632,6 miljard EUR) van alle investeringen die in 2021 in de EU27 werden gedaan ([1]).

2.4. De Commissie definieert drie categorieën van DAB: economisch, niet-economisch en sociaal ([2]):

— **diensten van algemeen economisch belang** zijn basisdiensten waarvoor betaald wordt en die onder de Europese regels voor de interne markt en mededinging vallen. Afwijkingen van deze regels zijn mogelijk om basisdiensten beter toegankelijk te maken;

— **niet-economische diensten**, zoals socialezekerheidsstelsels, vallen niet onder specifieke EU-wetgeving of de regels voor de interne markt en mededinging;

— **sociale diensten van algemeen belang** komen tegemoet aan de behoeften van kwetsbare groepen in de samenleving, op basis van solidariteit en gelijke toegang. Ze kunnen zowel van economische of niet-economische aard zijn.

([1]) Statistische update over diensten van algemeen belang (DAB), Federaal Planbureau, Belgische overheid – mei 2024.
([2]) https://commission.europa.eu/topics/single-market/services-general-interest_nl.

2.5. Hoogwaardige, betaalbare en toegankelijke openbare diensten en DAB zijn niet alleen essentieel; ze zijn ook een nuttig instrument dat burgers, bedrijven en overheden ten goede komt. Tijdens de COVID-19-crisis en de energiecrisis als gevolg van de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne is dit duidelijk gebleken. Zonder maatschappelijke organisaties en de gestructureerde netwerken van de sociale economie zouden deze crises echter niet zijn overwonnen.

2.6. Aanbieders van openbare diensten en mensen die werkzaam zijn in DAB leveren essentiële werkzaamheden en expertise. Hun vermogen om te reageren om verslechtering van het milieu te voorkomen en klimaatuitdagingen het hoofd te bieden; hun speelruimte en reactievermogen om te handelen in het algemeen belang, ten voordele van de gemeenschap in plaats van aandeelhouderswaarde; en de op maat gemaakte oplossingen die zij brengen voor de lokale context, maken hen tot een "essentieel" onderdeel van DAB.

2.7. De desinvestering in openbare nutsbedrijven en collectieve diensten heeft langetermijngevolgen die later duurder zijn om op te lossen. Het welzijn van toekomstige generaties berust op veiligheid op lange termijn, sterke openbare diensten en DAB in alle sectoren van economische activiteit, inclusief niet-economische DAB. Aangezien ze allemaal relevant zijn voor het concept van paraatheid, mogen inspanningen om de huidige veiligheids- en defensieproblemen aan te pakken niet ten koste gaan van diensten voor sociale cohesie, onderwijs en menselijk welzijn.

2.8. In zijn rapport over de toekomst van het concurrentievermogen van de EU benadrukt Draghi hoe belangrijk DAB zijn voor innovatie, duurzame groei, economische zekerheid in de EU en paraatheid op verschillende gebieden, zoals energievoorziening, infrastructuur, onderwijs en opleiding. De vaardigheden en kennis van werknemers zijn bijzonder belangrijk om blijvend concurrentievermogen te garanderen. In het rapport-Letta wordt ondertussen opgeroepen tot een actieplan voor DAB, die een stabiele financiering nodig hebben.

2.9. De toegang tot DAB maakt deel uit van de grondrechten en de Europese pijler van sociale rechten. Terwijl in beginsel 20 van de Europese pijler van sociale rechten de "essentiële" DAB expliciet worden genoemd, worden in andere beginselen van de pijler belangrijke DAB vermeld, zoals onderwijs, huisvesting en hulp aan daklozen, kinderopvang en langdurige zorg, inclusie van personen met een handicap en gezondheidszorg. DAB maken deel uit van de gedeelde waarden van de EU in de zin van artikel 14 VWEU, zoals neergelegd in het aan het VEU en het VWEU gehechte Protocol (nr. 26) betreffende de diensten van algemeen belang en in artikel 36 van het EU-Handvest van de grondrechten.

2.10. Uit enquêtes over de tevredenheid van burgers over DAB blijkt dat gemiddeld slechts 54 % van de burgers tevreden is over hun DAB. De resultaten verschillen aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat. Het percentage mensen dat zegt tevreden te zijn over de overheidsdiensten in hun land bedraagt 94 % in Luxemburg, 86 % in Nederland en 78 % in Oostenrijk. In Griekenland, Italië en Portugal is respectievelijk 70 %, 63 % en 58 % van de mensen ontevreden over hun overheidsdiensten ([3]). Landen met een investeringsbeleid in infrastructuur en naar behoren gefinancierde servicekosten voor hoogwaardige openbare diensten stellen hun burgers en ondernemingen in staat om minder uit te geven aan "levensonderhoud/bedrijfslasten".

2.11. DAB lopen voorop als het gaat om de circulaire interne markt. Bij recycling ontbreken echter vaak uniforme normen, waardoor gerecyclede producten duurder zijn dan primaire producten. Daarom moeten producenten worden gestimuleerd om secundaire materialen te gebruiken. Door geharmoniseerde technische normen en standaarden moeten producten recyclebaar worden.

3. **Algemene opmerkingen**

3.1. Dankzij DAB, die als pijler van economische ontwikkeling fungeren, profiteert het concurrentievermogen van Europa van sterke structurele steun, aangezien DAB ervoor zorgen dat niet alleen burgers, maar alle bedrijven, organisaties en overheidsinstanties toegang hebben tot de essentiële diensten die niet alleen nodig zijn voor sociale, territoriale en economische cohesie, maar ook voor het functioneren van de Europese economie als geheel.

3.2. Hoogwaardige DAB voor iedereen zijn een essentieel onderdeel van het Europese sociale model en hebben ook invloed op de democratie en de houding van burgers ten opzichte van overheden en regeringen. Het EESC is van mening dat de lidstaten flexibiliteit en autonomie nodig hebben om openbare diensten volgens hun eigen behoeften en tradities te organiseren. Daarbij moeten ze wel hoge normen hanteren, zoals universele toegang (sociaal, fysiek en territoriaal), continuïteit, betrouwbaarheid, veiligheid, betaalbaarheid, verantwoordingsplicht, aanpassingsvermogen en reactievermogen, en duurzaamheid op de lange termijn.

([3]) Standaard Eurobarometer 101, voorjaar 2024.

3.3. Toegang en lokale verankering tonen het belang aan van DAB om participatie, medezeggenschap en democratische controle mogelijk te maken en om het vertrouwen in instellingen te vergroten. Gelijke toegang tot basisdiensten die voor iedereen betaalbaar zijn, is van cruciaal belang voor zowel sociale rechtvaardigheid als sociale cohesie, aangezien DAB worden verleend tegen een prijs die onafhankelijk is van de koopkracht van de gebruikers. Zoals in TEN/772 wordt benadrukt, is cocreatie van DAB een krachtige manier om participatieve democratie te stimuleren en de Europese integratie te versterken.

3.4. Als essentiële dienst van algemeen belang is veilige, adequate, toegankelijke en betaalbare huisvesting een fundamenteel mensenrecht, een fundamenteel aspect van welzijn en — de facto — een voorwaarde voor alle andere diensten van algemeen (economisch) belang (DA(E)B). Huisvesting is essentieel voor burgerschap en sociale relaties.

3.5. Conform het verslag over de staat van het digitale decennium 2025 moet de digitale overheidsinfrastructuur worden hervormd om de afhankelijkheid van dienstverleners buiten de EU te verminderen en tegelijkertijd de soevereiniteit en veiligheid van de EU te versterken, met name op het gebied van connectiviteit en openbare dienstverlening. Onlinediensten verbeteren ook de participatie van moeilijk bereikbare mensen en sociale groepen. Dankzij voldoende gefinancierde onafhankelijke journalistiek, die als een essentiële infrastructuur voor de democratie wordt beschouwd, en een goed gecontroleerde en gereguleerde verspreiding en bespreking van informatie, kan een dialoog worden gevoerd en antidemocratisch extremisme worden voorkomen. Het EESC is ervan overtuigd dat een democratische samenleving absoluut de controle moet terugkrijgen over de infrastructuur en de diensten die nodig zijn om informatie te verspreiden, zoals vroeger het geval was met de communicatie-infrastructuur.

3.6. De levering van DAB speelt een centrale rol bij de uitbreiding van de digitale infrastructuur om alle burgers gelijke toegang tot digitale netwerken en diensten te bieden. Vooral in landelijke, dunbevolkte of economisch zwakke regio's, zoals eilanden, wordt deze uitbreiding vaak uitgevoerd door overheidsinstanties of actoren van de sociale economie, omdat de markt alleen onvoldoende investeert. Digitale infrastructuur is een voorwaarde voor veel andere DAB, zoals e-gezondheidszorg, onlineonderwijs en digitale administratie, die ook essentieel is voor de landbouw en alle marktdeelnemers. Digitale netwerken maken daarom zelf deel uit van openbare DAB en zijn onmisbaar voor sociale participatie en economische ontwikkeling.

3.7. Het EESC pleit voor een alomvattende benadering van het beleid inzake DAB, anders dan de huidige sectoriële benadering van het EU-beleid. In dit verband dringt het EESC er bij de Commissie op aan om concreet gevolg te geven aan het rapport-Letta volgens het model van het actieplan voor de sociale economie ([4]), en om een actieplan voor DAB op te stellen in het kader van de komende herziening van het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten, met bijzondere aandacht voor de uitvoering van beginsel 20 van de Europese pijler van sociale rechten en voor de invulling van het concept "vrijheid om te blijven".

3.8. In het vlaggenschipverslag van Eurofound van 2019 over levenskwaliteit en openbare diensten ([5]) wordt aangegeven dat er een positieve samenhang is tussen openbare diensten en vertrouwen, en wordt gewezen op de waarde van publieksparticipatie bij het mede-ontwerpen van diensten. In het verslag wordt de nadruk gelegd op de aanhoudende ongelijkheid tussen landen en verschillende sociale groepen. Er zijn opvallende lacunes in de dienstverlening en allerhande obstakels die een daadwerkelijke toegang tot diensten in de weg staan. De resultaten laten weliswaar een wisselend beeld zien van de kwaliteit van de dienstverlening, maar geven ook aanwijzingen hoe toereikender ondersteuning kan worden geboden. Eurofound benadrukt dat verbetering van de levering van hoogwaardige openbare diensten van vitaal belang is om de doelstellingen van de Europese pijler van sociale rechten te verwezenlijken.

3.9. Naast economische ontwikkeling moeten aanbieders van DAB bij het organiseren van de verlening van DAB ook de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) nastreven, zoals het uitbannen van armoede door toegankelijkheid en betaalbaarheid te bieden; gendergelijkheid; toegang tot betaalbare, betrouwbare en duurzame energie, water en sanitaire voorzieningen voor iedereen; en fatsoenlijk werk (inclusief zorgvuldigheid in de toeleveringsketen). Deze SDG's hebben een dimensie van sociale rechtvaardigheid die van invloed is op de cohesie, die op haar beurt positieve effecten heeft op de democratie.

3.10. Wanneer de tevredenheid laag is, is het zeer waarschijnlijk dat de desinvestering in DAB als gevolg van het bezuinigingsbeleid, de stijging van de kosten van diensten als gevolg van de marktlogica en onvoldoende investeringen aan de basis liggen van deze ontevredenheid. De gegevens van de Standaard Eurobarometer 101 (voorjaar 2024), in combinatie met de Eurofound-enquête over levenskwaliteit 2024 ([6]), bevestigen dat twaalf EU-lidstaten met een hogere tevredenheid over het leven en de democratie ook hoog scoren wat betreft de tevredenheid over de overheidsdiensten. Om de tevredenheid over en het vertrouwen in de democratie te vergroten, is het volgens het EESC dan ook noodzakelijk om DAB naar behoren te financieren en te verbeteren en beter af te stemmen op de behoeften van de burgers.

([4]) https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/eu-initiatives/seap_en.
([5]) Eurofound, *Challenges and prospects in the EU: Quality of life and public services*, 2019 (https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/challenges-and-prospects-eu-quality-life-and-public-services#read_publication).
([6]) Eurofound (2024), Quality of life in the EU in 2024: Results from the Living and Working in the EU e-survey (https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2025-01/ef24028en.pdf).

3.11. De strategie van de Commissie om schone industrie en een circulaire economie te bevorderen komt duidelijk naar voren in de Clean Industrial Deal en de wetgeving op het gebied van circulaire economie. Dit markeert het begin van een proces waarin de nadruk wordt gelegd op het belang van DAB voor de economische strategie als geheel en de planning van en uitgaven voor DAB in het bijzonder.

3.12. Het EESC is van mening dat er een permanente, EU-brede analyse van goede praktijken op het gebied van decarbonisatie moet komen. Daarnaast is er behoefte aan een op onderzoek gebaseerde aanpak om de rol en het belang van DAB te beoordelen, zodat gegevens beschikbaar komen over de bijdrage van aanbieders van DAB aan het duurzame concurrentievermogen van de EU. Dit zou ook regelmatig kunnen worden gemonitord, bijvoorbeeld via een Eurostat-scorebord.

3.13. Zoals het EESC in eerdere adviezen al heeft opgemerkt, moeten DAB inclusief, concurrerend, van hoge kwaliteit en betaalbaar zijn. Dit doel moet worden verwezenlijkt door hervormingen op financieel en regelgevingsgebied door te voeren. De financiering van DAB is geen consumptieve besteding, maar een investering in de toekomst. Om duurzame investeringen in DAB te waarborgen, moeten zij prioriteit krijgen en behouden blijven in de kaders voor economisch bestuur van de EU, waarbij hun strategische rol voor de sociale cohesie en het concurrentievermogen op lange termijn wordt erkend. Zoals het huidige voorbeeld van de vrijstelling voor defensie-uitgaven laat zien, is het mogelijk om dergelijke vrijstellingen te verlenen. Dit heeft niets te maken met budgettaire beperkingen, maar met politieke wil. Aangezien DAB zowel deel moeten uitmaken van een alomvattend defensiebeleid als, los daarvan, een dringend noodzakelijke investering moeten zijn om het concurrentievermogen en de democratie te waarborgen, moet een dergelijke uitzondering ook hier mogelijk zijn en snel worden uitgevoerd.

3.14. Het is van essentieel belang dat instrumenten als het Cohesiefonds en het Fonds voor een rechtvaardige transitie worden versterkt en veiliggesteld voor de lange termijn. Deze kunnen helpen om de groene transitie te bevorderen en DAB te versterken. De uitgaven uit het Cohesiefonds zijn beperkt gebleven tot het aanpakken van regionale verschillen. Er is behoefte aan een uitgebreid cohesiebeleid dat sociale ongelijkheden aanpakt en een gevoel van Europese saamhorigheid bevordert. De uitgaven uit het Cohesiefonds moeten worden verhoogd, niet verlaagd. Als de stijging van de militaire uitgaven ten koste gaat van het cohesiebeleid, wordt Europa niet sterker. De EU zou, net als tijdens de pandemie, gezamenlijke leningen kunnen aangaan. Bovendien moeten de uitgaven voor sociale en regionale cohesie ten minste met dezelfde flexibiliteit worden toegekend als voor strategische sectoren, zoals defensie. Daarbij moet de essentiële rol ervan bij het waarborgen van de economische en sociale stabiliteit van de EU worden erkend. Het EESC pleit ervoor deze regel in een bredere benadering toe te passen op veiligheids- en defensiemaatregelen en op DAB, teneinde prioriteit te geven aan groeigerichte overheidsinvesteringen en te voorkomen dat er een afweging moet worden gemaakt tussen defensie- en sociale uitgaven.

3.15. De vrijheden van de eengemaakte markt en het mededingingsrecht, in het bijzonder de wetgeving inzake staatssteun en overheidsopdrachten, beperken de manier waarop DAB en DAEB kunnen worden georganiseerd en gefinancierd. De speciale regels binnen het DAEB-pakket ([7]) moeten grondig worden herzien. Het moet duidelijk worden vastgesteld welke DAB zijn uitgesloten van de wetgeving inzake staatssteun. Voor bepaalde DAEB, zoals huisvesting, gezondheidszorg en sociale diensten, stelt het EESC ook voor om meer staatssteun te verlenen en de compensatietermijnen voor dienstverlening te verlengen. Ter bevordering van de regionale en Europese toegevoegde waarde moeten onderhandse gunningen worden gewaarborgd en uitgebreid door de drempels te verhogen. Bij de herziening van de Richtlijn betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten moet de hervorming vooral gericht zijn op vereenvoudiging en de verdere stimulering van sociale en duurzaamheidscriteria, gebaseerd op de relevante EU-doelstellingen, en betere toegang tot overheidsopdrachten voor kmo's worden gestimuleerd ter wille van een duurzamere en inclusievere EU-economie. Daarom moet een louter op de prijs gebaseerde aanpak worden afgeschaft ten gunste van een systeem dat gebaseerd is op een adequate prijs-kwaliteitverhouding. Evenzo moeten onderaannemingsketens worden beperkt en moet algemene aansprakelijkheid van de contractant worden opgelegd. Hierdoor worden belangrijke elementen op EU-niveau geharmoniseerd. Bovendien moet de looptijd van contracten voor sociale diensten, die beperkt is tot drie jaar, kunnen worden verlengd om te zorgen voor planningsstabiliteit voor zowel aanbieders als klanten, en moeten publieke interne regelingen toegestaan worden tot een bepaalde drempel.

3.16. Naast de financiering van DAB is het ook van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat de nodige geschoolde arbeidskrachten beschikbaar zijn en om voldoende mensen te (her)scholen. Dit houdt ook in dat er kwalitatieve en productieve banen moeten worden gecreëerd, ondersteund door een doeltreffende sociale dialoog, eerlijke lonen en goede arbeidsomstandigheden voor werknemers in de DAB-sectoren en daarbuiten.

3.17. Gezien de budgettaire beperkingen waarmee veel lidstaten te maken hebben, bestaat het risico dat concurrentievermogen en begrotingskwesties ten koste gaan van onze blik op belangrijkere overwegingen zoals democratie, mensenrechten en levenskwaliteit. Discussies over de toekomst van DAB mogen niet beperkt blijven tot louter de "financialisering" ervan. Het gevaar bestaat dat er een tweeledig systeem van DAB ontstaat, waarbij de kwaliteit van basisdiensten achteruitgaat en burgers moeten gaan betalen voor snellere diensten van hogere kwaliteit. Deze marktlogica is te rechtvaardigen in de context van niet-essentiële particuliere diensten die geen DAB vormen. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat deze niet wordt toegepast op openbare diensten, die voorzien in de basisbehoeften van de bevolking en zorgen voor sociale en territoriale cohesie ([8]).

([7]) Europese Commissie: DAEB-pakket: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/sgei_en.
([8]) Zie ook: Michael Sandel: What Money Can't Buy: The Moral Limits of Markets, 2013.

3.18. Er moet meer inzicht worden verkregen in de sleutelrol van DAB bij het compenseren van inkomens- en vermogensongelijkheid en bij het versterken van de democratie. Om constructieve betrokkenheid aan te moedigen, moeten aanbieders, werknemers en gebruikers van openbare diensten elkaars standpunten begrijpen. Door meer ruchtbaarheid te geven aan DAB en door het belang van DAB voor de samenleving en de sociale samenhang ervan beter te erkennen, zouden werknemers zich meer betrokken kunnen voelen. Door het werk van werknemers van DAB te benadrukken in een dialoog tussen burgers en werknemers van DAB kan meer respect worden gekweekt voor collectieve diensten, alsook toewijding. Opendeurbeleid, schoolbezoeken en reclamecampagnes hebben positieve resultaten opgeleverd op het gebied van gemeentelijke diensten.

3.19. Hoe meer burgers betrokken zijn bij het nemen van beslissingen over hun openbare voorzieningen en collectieve diensten, hoe beter voor een echte participerende democratie en voor de toekomstige acceptatie en bereidheid van burgers om de financiële bijdragen op een eerlijke manier te delen (bijv. via belastingen of servicekosten) om de dienst te verkrijgen.

3.20. Het EESC is ervan overtuigd dat investeringen in onderwijs en onderzoek essentieel zijn om de economische kracht van Europa te behouden en tegelijkertijd het hoofd te bieden aan demografische verschuivingen (tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden), technologische vooruitgang en klimaatuitdagingen. Dit betekent dat er moet worden geïnvesteerd in DAB, openbare onderwijsstelsels en hoger onderwijs, onderzoek en innovatie (bijv. Horizon Europa) om ons toekomstige concurrentievermogen en welzijn veilig te stellen.

Brussel, 16 juli 2025.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE